

Виктор Пелевин

Денят на Булдозериста

Какво правят те тук,
тези хора?
С тревога на лицата
и с тежки лостове
все удрят и удрят.

Исикава Такубоку

I

Иван Померанцев опря лакти в студения влажен бетон на перваза на прозореца с три или четири криволичещи залепени пукнатини (веднъж Валерка, плашейки жена си, го бе ударил с ютията), издуха от стъклото затлъстялата муха и погледна осветения от късното есенно слънце двор. Беше топло, и отдолу се издигаше слаба миризма на маслена боя, излизаща от ламаринения покрив на пристройката, боядисана преди няколко години, която почваше да вони веднага щом слънцето леко я напечеше. Миришеше още на мазут и на чорба – също съвсем слабо. Чуваше се как някъде далеч викат деца и цвилят коне, но изглеждаше сякаш това не са природни звуци, а пуснат някъде магнетофонен запис – навярно затова му се струваше, че нищо одушевено няма наоколо, освен неподвижния гълъб на перваза през няколко прозореца. Улицата беше някак безжизнена, сякаш тук никой не се е заселвал и дори не е минавал никога, и единственото оправдание и смисъл на съществуването ѝ беше избелялото табло за нагледна агитация, което алегорично, под формата на две мускулести фигури, изобразяваше народа и партията в състояние на единство.

В коридора издрънча звънецът. Иван трепна, остави настрана смачканата вече цигара – тя беше влажна, твърда, и приличаше на малка сувенирна цепеница – и тръгна да отвори. Трябваше да върви дълго: той живееше в голяма комунална квартира, преправена от една секция на общежитието, и от кухнята до входа имаше двайсетина метра коридор, застлан с гумени изтривалки и запълнен с детски кецове и груби обувки на възрастните. Зад вратата боботеше тих мъжки глас и от време на време кратко му отговаряше жена.

– Кой е? – попита Иван с обичаен тон. Той вече беше разбрал кой е – но все пак не върви да отвори веднага.

– За Иван Илич! – отвърна мъжът.

Иван отвори. На стълбищната площадка стоеше тъй наречената петорка на профсъюзното бюро, която при тях в цеха се състоеше от всичко на всичко двама души, понеже тези двама – Осмаков и Алтинина (тя сега беше с марлено костюмче и държеше в ръце, така че да не се допира до тялото, миришещ на сельодка пакет) – съвместяха длъжностите.

– Иван! Ванка! – заусмихва се още от прага Осмаков, влизайки и протягайки към Иван две треперещи меки длани. – Е, как си? Боли ли?

– Нищо не ме боли – отвърна смутено Иван. – Да отидем в стаята най- добре.

От Алтининова още по-силно, отколкото на сельодка, миришеше на парфюм; като вървяха по коридора, Иван специално изостана леко, за да не го усеща.

– Та така значи, Ванюша – тъжно и мъдро каза Осмаков, като седна на стола, – всичко се изясни. Станалото е признато за нещастен случай. Там, драги мой, е имало дефект на заварката. На носовата халка. И от твоего име сега е снето всякакво недоверие.

Осмаков изведнъж тръсна глава и се огледа настрани, сякаш за да определи къде се намира, – определи и тихо въздъхна.

– Нали корпусът ѝ е уранов, на бомбата – продължи той, – а халката е стоманена. Трябва със специален електрод да се завари. А ония във втори цех я заварили с обикновен. Ударници майски. А тя отлетя, халката. Помниш ли поне как стана всичко?

Иван затвори очи. Споменът беше някак блед, формален – сякаш не той си спомняше, а си представяше разказана от някого история. Той виждаше себе си отстрани: ето, натиска бутона, който спира конвейера, бутонът задейства с голямо закъснение, и се налага да връща нащърбената черна лента назад. Ето, той закача куката на крана за халката на бракуваната бомба, с дебела тебеширена чавка отстрани (стабилизаторът беше заварен накриво, и изобщо цялата беше някак разкривена), включва крана и бомбата, поклащайки се тежко, се откъсва от лентата на конвейера и пълзи нагоре; веригата се намотава на барабана до упор и спира.

„Тая е четвърта за днес – мисли си Иван, – така току-виж ни се замаяла премията.“

Той натиска друг бутон – включва се електромотор, и кранът почва бавно да пълзи по релсите, заварени за фермите на тавана. Изведнъж нещо заяжда, и бомбата засяда на място. Понякога така става – изглежда има вдлъбнатина на релсата. Иван застава под бомбата и почва да я разлюлява за стабилизатора – така тя набира инерция, за да се претърколи колелото на крана през вдлъбнатината на релсата, – и изведнъж бомбата по странен начин се откача, а в следващата секунда Иван разбира, че я държи с дясната ръка над главата си за грапавата ламарина на стабилизатора. После в паметта му е прозорецът на болничната стая: прът с въже за простор и половин дърво...

– Ваня – прозвуча гласът на Осмаков, – какво ти става?

– Всичко е наред – завъртя глава Иван. – Спомнях си.

– Е, какво? Помниш ли?

– Отчасти.

– Най-главното е – каза Алтинина, – че вие, Иван Илич, все пак успяхте да отскочите изпод бомбата. Тя падна до вас. А...

– А по бъбреците те фрасна балонът с литиев деутерид – прекъсна я Осмаков, – съгстеният въздух го издуха, когато корпусът се строши. Добре поне че балонът не се разби – там са триста атмосфери налягане.

Иван седеше мълчалив, слушайки ту Осмаков, ту голямата черна муха, която през равни интервали от време се блъскаше в стъклото. „Сигурно гостите я разтревожиха – мислеше си той, – преди седеше тихо... Какво ли искат те?“

Скоро с Осмаков се случи обичайното рефлекторно превключване, което предизвикваше у него простият акт на седене до масата в течение на известно време: очите му омекнаха, гласът стана още по-човечен, а думите почнаха да се застъпват една друга – колкото по-дълго седеше, толкова по-забележимо.

– Ти, Ваня – говореше той, движейки по мушамата на малки кръгове невидима чаша – ти си истински герой на трудовия подвиг. Не исках да ти казвам, но ще ти кажа: за теб „Уран-Баторска Правда“ ще печата статия, дори вече идва кореспондентът, показва ни заглавието. Накратко, там всичко е написано както си беше, само че заводът ни е наречен Уран-Баторска консервна фабрика, а вместо бомба върху теб пада петлитров буркан с домати, но затова пък ти после успяваш да допълзиш до конвейера и да го изключиш. Е, и фамилията ти е друга, ясно... Ние се посъветвахме коя ще бъде най-красива – а твоята е някак мъртва, реакционна, каква ли. Майска му работа. И името ти не е ярко. Измислихме – Константин Победоносцев. Предложи го Вася, от „Червен полуразпад“... Умен е той, майовете го взели...

Иван си спомни – така се наричаше заводската многотиражка, която му се бе случвало да види няколко пъти. Тя беше трудна за четене, понеже всичко там се наричаше не както е наистина: линията за сглобяване на водородни бомби, където работеше Иван, се споменаваше като „цех за плюшени играчки със средна мекота“, тъй че оставаше само да се гадае какво е това, например, „цех за синтетични елхи“, или „отдел за електрически кукли“, но когато „Червен полуразпад“ пишеше за усвояването на новата кукла „Марина“ със седем сменяеми роклички, с която се възнамерявало да бъдат обзаведени детските кътове на туристическите параходи, Иван си представяше черно-жълтата чужбина от корицата на „Чакал“ и злорадо мислеше: „Какво, вимпелюги майски, осяхте ли

се в своите небостъргачи, а?“ Наистина, вече половин година „Червен полуразпад“ се разпространяваше по списък – както беше обяснено в редакционната статия, „във връзка със значението, което се придава на производството на меки играчки“ – и Иван дори не съобрази веднага, че става дума за заводската многотиражка.

– Изобщо, откачена жена – тихо говореше Осмаков, гледайки към нещо невидимо на метър от лицето си, – трудяга... Аз и викам: за какъв май разтуряш оградата, твойта мама...

– Това, Иван Илич – прекъсна го Алтнина, – е изобщо първият случай, когато за нашия завод ще пише градският вестник. А и от телевизията може би ще дойдат. Ние вече намерихме място, където могат да снимат. И совкомът не е против.

– Кой? – не разбра Иван.

– Совкомът – отчетливо повтори Алтнина. – Другарят Копчонов сега е зает – предава сградата на децата. Но лично ни се обади.

– Много шум се вдига, Галина Николаевна.

– Нали трябва с нещо децата да възпитаваме. А сега от тях – само пожари и взривове. Вчера на „Сандел“ отново взривили кофа за боклук. По пясъчниците се мотаят...

Изведнъж Осмаков издаде бълбукащ звук и се събори с глава на масата. Започна суета – Иван отиде до кухнята за парцал, Алтнина се разтича около Осмаков, привеждайки го в чувство и обяснявайки му как е попаднал тук и къде се намира. Когато Иван донесе парцал, Осмаков вече изглеждаше съвсем трезвен и мрачно позволяваше на Алтнина да изтрие ревера на самото му с носна кърпа. Гостите веднага се приготвиха да тръгват – станаха, Алтнина взе от масата миришещия на сельодка пакет (Иван кой знае защо бе решил, че той е предназначен за него) и почна да го преопакова – загъваше го в нов вестник, понеже хартията вече беше пропита от кафява саламура и заплашваше още малко и да се скъса. Осмаков с фалшив интерес се вторачи в стенния календар с изображение на нисичка гола жена до заснежен „Запорожец“. Накрая сельодката беше опакована и гостите се сбогуваха – Иван ги изпрати до входната врата с парцала в ръце и със същия парцал се върна в стаята, хвърли го на пода и седна на диванчето.

Известната странна вялост на състоянието си той обясняваше с това, че заради ударените бъбреци не беше пил вече цели две седмици: една седмица в болницата, а втората – вкъщи. Но сериозно го смущаваше това, че никак не му се удаваше да си спомни живота си преди нещастния случай. Макар че той повече или по-малко помнеше фактичката

му страна, спомените не бяха истински живи. Например той помнеше как те с Валерка пиеха след смяната „Алабашлъ“ и Валерка на едно уригване произнесе „слава на труда“ в същия момент, когато Иван поднасяше бутилката към устните си, – в резултат се наложи да изплюе пълна уста портвайн направо на фаянсовия под, толкова беше смешно. А сега Иван си спомняше самия себе си как се смее, помнеше кратката борба с мускулите на собственото си гърло за дъхтящата на марсиански нефт глътка, помнеше хилещата се муцуна на Валерка, но никак не можеше да си спомни самото усещане на радост и дори не помнеше как е могъл с такова удоволствие да пие в смърдящия на пикня ъгъл зад ръждивия щит на пети реактор.

Същото се отнасяше и за стаята. Ето например този календар със запорожеца – Иван въобще не можеше да си представи състоянието, в което би могло да се появи желание да окачи този гланциран лист на стената. А той висеше. Точно така неясен беше произходът на голямото количество празни бутилки от зелено стъкло, стоящи на пода пред шкафа – тоест ясно, самият Иван и Валерка ги бяха изпили, и освен това не всички бяха останали тук – много бяха излетели през прозореца. Необяснимо бе друго – защо целият този портвайн е бил изпит, при това в компанията на Валерка. С една дума, Иван помнеше всички неотдавнашни събития, но не помнеше самия себе си сред тези събития, и вместо хармонична личност на комунист или поне спасяваща се християнска душа вътре в него се усещаше нещо странно – сякаш празна рамка от прозорец хлопаше от есенния вятър.

– Марат – убеждаваше някого зад стената женски глас, – ако пикаеш през прозореца, няма да те приемат за санделче. Слушай майка си...

II

От сутринта целият град узнаваше какво дават в алкохолните магазини. Безполезни биха били опитите да се разбере как – за това не съобщаваха по радиото или телевизията, но все пак по някакъв странен начин то ставаше известно, и дори малчуганите, обмисляйки плановете си за вечерта, спокойно можеха да мислят нещо такова: „Аха... днес в алкохолния дават портвайн по два и деветдесет... тате ще си дойде след осем. А водката вече свършва. Значи – преди единайсет...“ Но те не си задаваха въпроса откъде са разбрали това – също както не си задаваха въпроса откъде знаят, че днес времето е слънчево или обратно, вали проливен дъжд. Алкохолните магазини в града бяха, разбира се, не един и два, но в тях продаваха винаги едно и също: дори бирата се свършваше едновременно и в мазето на улица Гръбначномозъчна, и в бакалията на Сухоточна улица, на противоположния край на Уран-Батор, тъй че жителите на всички райони мислеха обобщено: „алкохолния“, за която и конкретна точка да ставаше дума.

Ето и Иван, като съобрази, че днес в алкохолния дават коняк по тринайсет и петдесет, а от задната врата – и българско сухо вино по рубла и седемдесет плюс половин рубла отгоре, реши, че Валерка, неговият съсед и авер, навярно ще вземе вино, а после ще се задържи да поприказва с товарачите, – и приближавайки се към магазина, се натъкна право на него. Валерка също не се учуди, като видя Иван – сякаш знаеше, че той ще се появи в осветения правоъгълник между редовете от тъмносини кашони, на фона на закачената на отсрещната ограда гирлянда от парцалени карамфили.

– Давай – каза Валерка, прехвърли подрънкващата чанта в другата ръка, хвана Иван за лакътя и го помъкна надолу по Гръбначномозъчна, кимайки на приятелите си и заобикаляйки вонящите локви повръщано.

Стигнаха до обичайното си място – дворче с люлки и пясъчник. Седнаха: Валерка, както винаги, на люлката, а Иван – на дъсчения край на пясъчника. От пясъка стърчаха няколко полузасипани бутилки, тясно парче от вестник, потрепващо от вятъра, и няколко сухи клончета. Този пясъчник се ценеше много високо от бабичките, които събираха бутилки – той даваше великолепни реколти, почти такива, каквито даваха къщичките от детската площадка в Мундинделовия парк, и бабичките често се биеха за контрол над нея, млатейки се направо на улица

Гръбначномозъчна, хриптейки астматично и душейки се една друга с празните мрежи; поради някаква странна тактичност те винаги се сражаваха мълчешком, и единственото звуково оформление на побоищата им – често групови – беше задъханото пъхтене и редкият звън на медали.

– Ще пиеш ли? – попита Валерка, отхапа пластмасовата тапа и я изплю в праха.

– Не мога – отвърна Иван. – Нали знаеш. Бъбреците.

– Моите и те не са цвете – отвърна Валерка, – ама пия. Ти какво, за цял живот ли си оглупял?

– До празника ще изтърпя – отвърна Иван.

– Гадно ми е вече да те гледам така. Ти сякаш... – Валерка се намръщи, търсейки определение, – сякаш си загубил нишката на живота.

Кисело замириса на вино – Валерка надигна глава, наведе бутилката над отворената си уста и пое в себе си играещата наляво-надясно заради разните хидродинамични ефекти струя.

– Ето – каза той, – веднага се чуват птичките. И вятърът. Тихи звуци.

– Ти стихове е трябвало да пропишеш – каза Иван.

– А аз може и да пиша – отвърна Валерка, – ти откъде знаеш, знаме отрядно?

– Може и да пишеш – съгласи се равнодушно Иван. Той с известно учудване забеляза, че дворчето, където седят, се състои не само от пясъчник и люлки, а още и от неголяма оградена цветна леха, обрасла с коприва, дълъг жълт блок, прашен асфалт и вървяща на зигзаг бетонна ограда. В далечния край, където оградата опираше в блока, в боклука се ровеха деца, които понякога замислено замираха на място и се сливаха с боклука, поради което бе невъзможно да се преброи точно колко са те. „В центъра децата са възпитани и уродите са малко – помисли си Иван, – а ако отидеш в крайните квартали, и на люлките се катерят, и в пясъчника се ровят, могат и с нож... И са някакви страшни...“

Децата сякаш усетиха натиска на Ивановата мисъл: една от фигурките, досега напълно незабележима, се надигна на тънките си крачета, раздвижи се около смачкания жълт варел и нерешително тръгна по посока на възрастните. Това се оказа момче на десетина години, с шорти и яке с качулка.

– Ей – попита то, като се приближи, – кибрит имате ли?

Валерка, зает с втората бутилка, на която кой знае защо заяде тапата, не бе забелязал приближаването на детето, а като се обърна по

посока на гласа му, много се ядоса.

– Ти бе! – каза той. – Не са ли ви учили в училище, че на люлките и пясъчниците децата нямат работа?

Момчето се замисли.

– Учили са ни – каза то.

– Тогава какво? А ако ние, възрастните, почнем да се ровим при вас на боклука?

– Всъщност – каза момчето – нищо няма да се измени.

– Абе ти откъде си такъв нахален? – попита Валерка с недобър интерес. – Знаеш ли, че имам син, същия като тебе?

Валерка леко преувеличаваше – неговият син, Марат, беше с три крака и недоразвит – третият крак беше от радиацията, а недоразвитостта – от бащиното пиянство. И освен това той беше по-малък.

– А вие може би и кибрит нямате? – попита момчето. – Пък аз съм седнал да говоря с вас.

– И да имах, нямаше да ти дам – отвърна Валерка.

– Е, успехи в труда – каза момчето, обърна се и пое към буницето. Оттам му махаха.

– Ей сега ще те догоня – завика Валерка, забравяйки за секунда дори за бутилката си, – и ще ти обадя какви думи може да говориш и какви не!.. Виж го колко е нагъл, на майка му в труда...

– Остави го – каза Иван, – все едно и ти не си бил същият? Давай по-добре да поговорим... Знаеш ли, с мен нещо странно става. Сякаш полудявам. Сякаш помня всичко за себе си, но така, че все едно не за себе си, а за някой друг... Разбираш ли?

– Че какво има тук да не разбирам? – попита Валерка. – Вече колко дена не си пил?

– Две седмици – отвърна Иван. – Точно днес стават.

– Тогава какво искаш. Сега почва черният делириум да те мъчи.

– Не – каза Иван, – това не може да бъде. Главният лекар ми каза, че той по-рано от след половин година не започва.

– А ти ги слушай! Те може да си мислят, че след една седмица ще ритнеш лозунга, и те утешават – да не се мъчиш напрасно.

– Все едно – каза Иван, – не е в това работата. Представяш ли си, не си спомням детството. Тоест разбира се, помня го, мога в биографията да напиша къде съм се родил, кои са родителите ми, какво училище съм завършил, но всичко това някак не е като наистина... Разбираш ли, нищо не мога да се сетя за себе си – за душата. Затварям очи – и само тъмнина, или жълто петно, ако съм гледал крушката...

През двора бързо притичаха децата от бунището и се скриха зад ъгъла. Последно бягаше момчето, което търсеше кибрит.

– Е, ти се изказа, брато – отвърна Валерка. (Докато Иван говореше, той бе довършил третата бутилка.) – Че кой го помни него, детството? Аз също само едните думи помня. Така че може да смяташ – с теб всичко е наред. Виж, когато почнеш да си спомняш всякакви картинки – това ще бъде черният делириум. И освен това, за какъв мир ни е да го помним това детство? Какво хубаво има в него? Само дето...

В ъгъла на двора, сред ръждясалия метал, нещо ярко присветна и оглушително гръмна – сякаш по ушите удариха нечии огромни шамари. Някъде високо изсвистяха осколки, и парче жълта ламарина се вряза в дъската на пясъчника на няколко сантиметра от Ивановия крак.

– Ето го и него, твоето детство – каза Валерка, идвайки на себе си от изненада. – Да се махаме. Не мога да пия тук повече – каква смрад се вдигна...

Иван стана и тръгна след Валерка. Все пак не беше успял да изрази това, което искаше да каже – всичко, което произнасяше на глас, се оказваше объркано и малоумно, и Валерка бе напълно прав в раздражението си. „Да бях пийнал“ – почеса се по тила Иван. Нещо му подсказваше: достатъчно е да пийне, дори съвсем малко, две бутилки сухо – и всичко ще му мине. „А какво ще ми мине?“ – помисли си Иван. Наистина, не беше ясно какво трябваше да му мине. Иван по-скоро имаше чувството, че нещо вече му е минало, и сега именно това, дето му е минало, не му достига. „Добре. А какво ми е минало?“ Това беше съвсем неясно, и както и да се стараяше Иван, единственото, което той можеше да каже беше, че му е минало онова състояние, в което тези въпроси не възникваха. Най-главното, той дори не помнеше съществували ли са в паметта му преди нещастния случай някакви други, различни от сегашните, спомени за миналото – или и тогава всичко се е ограничавало с безцветни анкетни шаблони.

Излязоха на Гръбначномозъчна. Валерка огледа тъмните тухлени стени и окачените за празника червени зъбни колела.

– Е, сега къде? – попита той.

Иван сви рамене. Беше му все едно.

– Давай към совкома – каза Валерка. – Направо на площада ще пийнем. Там може да видим някой от нашите...

До площад Сандел, където се намираще совкомът, трябваше да се върви надолу по Гръбначномозъчна. Иван се замисли, а от замислянето внезапно премина към тихо вътрешно вцепенение, така че се озова на

площада някак незабелязано за себе си. На фасадата на сивия паралелепипед на совкома вече бяха окачени три профила – на Сандел, Мундиндел и Бабаясин, а отсреща, над ниската совкомовска баня, бе опъната яркочервена лента с думите: „Да живее делото на Мундиндел и Бабаясин!“ Виждаха се още и няколко черни каруци с милиционерски буркани отпред, и размахваха опашки двата пасящи на ливадата совкомовски коня Истмат и Диамат.

– Ей, Валери – каза Иван, – защо тук Мундиндел е с коса? Нали е бил плешив. И за делото на Сандел нищо не пишат – какво, то по-лошо ли е? Преди май пишеха.

– Откъде да знам? – отговори Валерка. – Ти още попитай защо тревата е зелена.

Застлано с ръбести бетонни плочи, широкото пусто пространство пред совкома най-много би приличало на военно летище, ако не беше огромният паметник точно срещу зданието – триметровият мустака Бабаясин, вдигнал над главата си легендарната сабя, и мършавите дребни Сандел и Мундиндел, сякаш подпирачи го от двете му страни и почти прекрасни в романтичния си порив. Откъм паметника грееше слънцето, и с контурите си той напомняше забита от някого в бетона огромна вила. В сянката на паметника на изнесени от совкома бели табуретки седяха няколко души; пред тях, направо на бетона, беше постлан вестник, върху който блестяха зелени бутилки и се червенееха домати.

– Давай при тия, а? – каза Валерка.

По гноящите възпалени очи на седящите до паметника лесно можеше да се познае, че са работници от „Трикотажница“, фабриката за химическо оръжие в покрайнините. Двама от тях кимнаха на Валерка – целият град го знаеше като виртуоз-псувач (дори прякор си имаше – „Валерка Диалектик“), а момчетата от „Трикотажница“ много се гордееха с традициите си в краснословието.

– Хора, някой ще пие ли? – попита Валерка.

– Не – отвърна след известна пауза един от химиците, – ние чакаме секретаря. Вече ударихме по малко, стига засега.

– А-а-а... Ей че ден, направо не вярвам – дори на аванта не пият...

Валерка седна на бетона и опря гръб в ниската ограда на паметника. По повърхността на сивата плоча се изтъркаля полиетиленовото колелце на тапата. Иван седна до него, подлагайки под задника си края на ватенката, и притвори очи. На душата му, както и преди, беше безпричинно тъжно – затова пък спокойно, и дори за секунда, сякаш в някаква цепенатина, се мярна изображение – червено кепе със странен вид, и още

пластмасовата повърхност на маса, върху която...

– Валерка! – тихо повика някой от химиците. – Валерка!

– Какво? – попита Валерка, преставайки да бълбука.

– Как е там при вас, на Самоварно-Матрьошечния? Ще изпълни ли плана колектива ви?

Иван леко потръпна. Това беше най-откровено предизвикателство и оскърбление. Но като съобрази, че химиците съвсем не искат да започнат въргал, а просто искат да се посъстезават с майстора на езика, от когото не е обидно и да загубиш, той се успокои. Валерка също разбра каква е работата – отдавна беше свикнал.

– Изпълняваме по малко – лениво отвърна той. – А как е при вас трудовата вахта? Какви нови почини за майските празници?

– Засега мислим – отвърна химикът. – Искаме при вас в трудовия колектив да отидем, с първенците да се посъветваме. Главното е – мирно небе над главите, нали?

– Вярно – отвърна Валерка. – Идвайте, съветвайте се. Макар че вашите ветерани и те не са малко, виж само почетната ви дъска – пет Стахановци колкото твоя обмен на опит в отделно взета страна...

Някой тихо изохка.

– Вярно, има при нас ветерани – не се предаваше химикът, – ама нали при вас традицията на съревнованието се е вкоренила по-дълбоко, само вимпели колко сте насъбрали, ударници майски, в Рот-Фронт да ви заврат слабото звено и надстройка в базата!

„Добре – отбеляза Иван, – че иначе много по вестникарски започна той, от нерви...“

– По-добре за материалните стимули мислете, пет признака на майка ти, отколкото чуждите вимпели да броите, десет връзки във фанфарите да ви набутат и количество в качеството – отвърна в скоропоговорка Валерка, – тогава се хвалете с насрещния план, че после на всеки в труда през дружинния съвет и гипсовия Павлик!

Иван изведнъж помисли, че днешната беседа с момчето до люлките все пак е повлияла някак на Валерка, макар че той не бе промълвил нито дума за това – нещо горчиво се промъкваше в речта му.

Химикът няколко секунди мълча, събирайки мислите си, а после вече някак примирително каза:

– Хайде стига си дрънкар, твоята мамка в град-градина под каруца.

– А ти се размирявай от мене на три мая през Лудвиг Фойербах и Клара Цеткин – равнодушно отвърна Валерка. Победата, както усещаше Иван, не му бе донесла особена радост. Не беше от неговата класа.

– Дай да пийна, а? – промърмори смутеният химик. Иван отвори очи и видя как той пое подадената от Валерка бутилка. Химикът се ока- за съвсем млад момък, но съдейки по цвета на лицето и по виолетовия обрив на шията, вече беше работил и с „Черемуха“, и с „Колхозна моми- на сълза“, а може би дори и с „Ветрец“. Всички мълчаха – Иван искаше да каже нещо задушевно, но размисли и се втренчи в черния край на сянката от сабята на Бабаясин, който незабелязано за очите пълзеше по бетона.

– А ти здраво редиш майовете – каза след известно време Валер- ка, – само трябва да се отпускат. И да не изпитваш омраза.

Младокът чак просия от удоволствие.

– А вие какво се маете тук? – попита един от химиците. – Чакате ли някой?

– А, просто така – отвърна Иван, – нишката на живота търсим.

– И какво, намерихте ли я? – раздаде се отзад звучен глас.

Иван се обърна и видя секретаря на совкома Копчонов, който оче- видно бе дошъл откъм страната на паметника, за да послуша живия раз- говор в масите. Иван бе виждал Копчонов два пъти в завода – той беше невисок дебел човек, с напълно неопределен вид, обикновено носеше евтин син костюм с широки ревери, жълта риза и лилава вратовръзка. По-рано той беше работил в някаква банка, където беше откраднал двайсет ли, трийсет ли хиляди рубли, за което често го ругаеха в пресата.

– Слушах ви, младежи – каза Копчонов, потривайки ръце, – и си мислех – колко е талантлив у нас народът... Как ти, Валерка, свърза ди- алектиката с всекидневния живот – направо като за вестника. Следваща- та година за народните славеи ще те предложим... А вие, момчета, какво?

– Записали сме се – отвърна един от химиците.

– Ще ви изслушам – каза Копчонов, – ще ви изслушам. Ти, Иване, също не си тръгвай – трябва да ти връча нещо. Хайде...

Първото, което се набиваше в очи вътре в совкома, беше огромният брой деца. Те бяха навсякъде: пълзяха по широката мраморна стълба, покрита с червена килимена пътека, висяха на кадифените завеси, пра- веха палячовски муцуни пред широкото колкото половината стена огле- дало, палеха в далечния ъгъл на фойето нещо смърдящо, убиваха под стълбите котка – и непоносимо, отвратително викаха. Докато се изкач- ваха по стълбите, на Иван два пъти му се наложи да прескача посинели, повити в пелени бебета, които се придвижваха, извивайки цялото си

тяло, като червен. В совкома вонеше на пикня и на елдена каша.

– Ето така – каза, обръщайки се, Копчонов. – Дадохме го на децата. Децата са най-важният обект, а понякога и най-трудният.

Изкачиха се на петия етаж. В дъното на коридора в дълбоки кресла седяха пет-шест деца с кръгли авиационни шлемове с прозрачни запотени стъкла.

– Тия какви са? – полюбопитства Валерка.

– Тия ли? Младите космонавти. Подсекция на Двореца на пионерите. Тук това сега е Дворец на пионерите, а долу – детска градина и ясли.

– А защо са с шлемове?

– За да не се изпарява бързо ацетонът. За всяка бутилка се борим.

Накрая стигнаха до кабинета на Копчонов. Кабинетът се оказа съвсем малък и оскъдно обзаведен. Почти целият му обем се заемаше от дълга маса за заседания, изпод която Копчонов измъкна за ухото и изпроводи с ритник в коридора малък лигав олигофрен. Иван забеляза, че пердето на прозореца някак подозрително мърда – очевидно зад него също се криеха деца, – но реши да не се намесва.

– Сядайте – каза Копчонов и посочи масата. Иван и Валерка седнаха под портрета на майката на Сандел, пронизваща с поглед стаята изпод бялото си боне, а останалите седнаха около масата.

– Ето значи – каза химикът, който опитваше да се състезава с Валерка, – искаме, значи, да минем на стопанска сметка. И на самофинансиране. Колективът ни праща.

– Стопанската сметка – каза Копчонов – е хубаво нещо. Вие как, по кой модел искате?

– Един май го знае – отвърна химикът, след като помисли. – Ти ни кажи. Мислиш, ние разбираме? Ето например, колко фосген трябва да се добави към хлорциана, за да се получи „Колхозна момина сълза“ знам, а за тия модели – откъде? Целият ми живот в цеха е минал.

– Вярно – каза Копчонов. – Ох, вярно. И правилно сте решили, момчета, да дойдете тук. Къде другаде, ако не тук...

Той стана от стола и се заравождо напред-назад по тесния проход до масата, пхнал едната си ръка отзад зад колана под сакото, а другата – с изнесен нагоре палец – протягаше напред, сякаш за невидимо ръкостискане, при това силно накланяше тялото си напред. Иван си спомни видяната някога брошура, озаглавена „Партай-чи“, където беше описан цял комплекс движения, благодарение на които дори човек с най-остри умствени способности можеше да се настрои за безпогрешно провеждане на линията на партията. Упражнението, което изпълняваше

Копчонов, беше оттам.

– Да... каза той, спирайки изведнъж.

Иван го погледна и се смая – очите на Копчонов се бяха изменили и от предишните хитро присвити цепки се бяха превърнали в две оловни кръгчета. Сега той дишаше някак другояче, и гласът му стана с една октава по-нисък.

– Какво да ви кажа – бавно произнесе той и изведнъж с някакво горчиво разбиране поклати глава. – Виждам! Всичко виждам, дето си го мислите, като сте се начели с вестници! Вярно, дълго ни лъгаха. Дълго. Но това време вече отмина. Всичко знаем сега – и как от коневръза мушморочите ни гъбаркаха, и как майските органи отвсякъде ни разжабиха. А защо знаем? Защото ни казаха истината. И ако ви попитам сега – трябва ли да мислим за децата и внуците си? Ето ти, Валерий, славей наш, кажи.

– Като че ли трябва – каза Валерка. – Разбира се.

– Ясно. Така че сметни: те ще пораснат, децата ни, а дотогава и нова истина ще узрее. А ние? Ще искаме ли да им кажат тази, новата истина, как живеем ние сега?

– Искаме, защо питаш – зашумяха около масата. – Ти по въпроса говори!

– А по въпроса е най-лесно. Ръководството сега се оглежда: как работи народът? Ако работим лошо, тогава кой ще ни каже истината? А поне от проста благодарност би трябвало да работим. А не да броим чуждите вили и хайвер. Това е то истинската стопанска сметка.

За секунда Копчонов се замисли за нещо и лицето му се проясни.

– А изобщо – каза той, – ако искате, дявол го взел, по човешки да ви кажа – и на мен ми се ще всички да си поживеем!

Очевидно той бе натиснал някакъв бутон – веднага след думите му в кабинета нахлу тълпа пионери и плътно заобиколи Валерка, Иван и химиците. Пионерите бяха с изгладени бели ризи с връзки и миришеха на бонбони и ванилия, от което в опушените гърди на Иван се надигна и спадна носталгична вълна по собственото му детство, а по-точно – по изветрелите спомени.

– В музея ги карайте – каза Копчонов.

– Хайде – изкомандва един от пионерите и потокът с червени връзки за две секунди измете и Иван, и Валерка, и химиците от пода на Копчоновия кабинет.

Иван си спомняше по-нататъшните събития твърде смътно. От музея на славата у него останаха само откъслечни спомени – отначало

доведоха всички пред съвсем малка стъклена витрина, зад която се пазеха първите документи на народната власт в Уран-Батор (тогава той се наричал някак другояче) – „Декрет за земята“, „Декрет за небето“ и историческата „Заповед No.1“:

„От първо число на месец май тази година под страх от смъртно

наказание се забранява влизането и излизането от града.

Комисари:

Сандел, Мундиндел, Бабаясин.“

Нататък кой знае защо следваше таблото „Животът на народите от нашата страна преди революцията“, където върху обшитата с плат дъска бяха закачени с тел подкова, жълта конска челюст и сбръчкан цървул. До тях, в осветен стъклен шкаф, висяха малките дамски браунинги на Сандел и Мундиндел, а под тях – нащърбената сабя на Бабаясин, която се стори на Иван съвсем не толкова голяма. Навсякъде имаше снимки на някакви мустакати физиономии, и през цялото време не млъкваше гласът на пионера-екскурзовод, обясняващ някаква непонятна разлика. После гласът придоби дълбоки и меки кадифени обертонове и започна да говори за смъртта – описваше различните нейни видове, започвайки от удавянето. Неочаквано Иван разбра...

III

– Ще ти покажа, пале такава, как се говори пред майка! Ще ти дам аз един „майски бръмбар“!

Това беше Валерка, викащ някъде зад стената, и освен това долиташе детски плач.

– Маратчо, потърпи – говореше друг глас, женски. – Търпи, миличък, нали ти е баща...

Иван се обърна по гръб и се вторачи в едва жълтеещия се под тава-на кравай на полилея. Това беше стаята на Валерка, и той кой знае защо лежеше на неговото легло с панталон и сако. Но главното беше не това, а онзи сън, който току-що му се бе присънил.

В този сън той бе попаднал на някакво странно място – в някаква мрачна стая с тесни високи прозорци, която очевидно някога е била църковно помещение, а сега беше пълна със стари ожулени ски и подгизнали обувки, от които излизаше влажен затворнически дъх. В тясната цепнатина на прозореца се виждаше късче сиво небе и от време на време се мяркаха издигащи се нагоре кълба пара. Самият Иван седеше на къса пейка, а пред него, на огромна купчина от стари ватенки, спеше старец с дълга широка брада – така изглеждаше насън Копчонов. Иван опита да стане – и разбра, че не може да направи това, понеже краката на Копчонов лежат на раменете му. И още Иван разбра, че умира, и това е свързано дори не толкова с ударения бъбрек, колкото с лежащите на раменете му крака. А смъртта трябваше да настъпи тогава, когато Копчонов се събуди.

Иван опита внимателно да свали от раменете си Копчоновите крака, и Копчонов започна да се събужда – размърда се, дори леко повдигна ръка. Иван уплашен притихна. Старецът отново захърка, но вече спеше неспокойно, въртеше глава в съня си и изглежда можеше да се събуди във всеки момент. Иван никак не искаше да умира – в животът му имаше нещо, заради което си струваше да търпи и киселата воня на тази стая, и Копчоновите крака на раменете, и дори тежката мисъл, която сякаш висеше във въздуха заедно с миризмата на подгизнала кожа – просто за това, че нищо, освен тази стая, не съществува в света.

„Трябва да има някакъв начин да се измъкна – помисли си Иван. – Непременно трябва да има.“ И тук той забеляза, че на краката на Копчо-нов са надянати ски – краищата им съвсем малко не достигаха до пода.

Тогава Иван измъкна изпод себе си пейката и започна внимателно да се свива, навеждайки се към пода. Краищата на ските опряха в пода, и Иван усети, че може да се измъкне изпод Копчоновите крака. И веднага след като излезе изпод тях и направи две крачки встрани, престана да го боли удареният бъбрек. А после Иван разбра, че той изобщо не е никакъв Иван – но тази мисъл изобщо не го опечали. Главното, той вече твърдо знаеше какво трябва да направи. В стената срещу тясното прозорче имаше малка вратичка. Иван на пръсти стигна до нея, отвори я, промъкна се през тясната тъмнина и започна пипнешком да се промъква напред. Ръцете му закачаха някакви прашни рамки, столове, велосипедно кормило – и напипаха нова врата пред себе си. Иван си пое дъх и я бутна.

Отвън бе ярък слънчев ден. Иван стоеше в малко дворче, по което се разхождаха кокошки и петли. Дворчето беше оградено с крив, но здрав стобор, зад който се виждаха издигащите се нагоре оранжеви каменисти склонове със стърчащи на места по тях сини къщички. Съвсем близо, на около триста метра, беше морският бряг. И там ослепително блестеше на слънцето тънък бял силует... Нищо повече Иван не запомни.

– Оправи ли се? – попита Валерка, влизайки в стаята.

– Като че ли – ставайки, отвърна Иван. – А какво ми беше?

– Преуморил си се, майо. Нас ни заведоха в оня музей, на четвъртия етаж, а после слезе Копчонов, взе да говори, че си спасил от смърт потъващо дете – и искаше от името на совкома да ти поднесе албум. И тогава ти се строполи. Тук те докараха на совкомовата каруца, направо като крал. А ето го и албумът.

Валерка подаде на Иван огромна тухла с гланцова обложка. Иван с труд я удържа в ръце. „Моята Албания“ – беше написано с едри букви на корицата.

– Какво е това?

– Картини – отвърна Валерка. – Ти ги виж, има интересни работи. Аз първо също мислех, че са боклук, а като ги разгледах – биват.

Иван отвори албума и попадна на голяма, на две страници, репродукция. Тя изобразяваше голям пън и лежащ върху него по корем дебел гол човек.

– „В търсене на вътрешния Буратино“ – прочете Иван заглавието. – Не е ясно само къде търси Буратино – в пъна или в себе си.

– Според мен – отвърна Валерка – е все един май.

Иван обърна страницата и изведнъж едва не изтърва албума от

ръцете си. Той видя – и веднага го позна – ограденото дворче с петлите и кокошките, оградата, зад която по оранжевите планински склонове се катереха нагоре сини къщички с бели андреевски кръстове на капациите. В центъра на двора на напукана пейка седеше човек в сив военен френч с навити ръкави и свиреше на малък акордеон, чийто отворен калъф лежеше до него.

– „В очакване на бялата подводница“ – прочете Иван, хвана албума и се отправи към стаята си, без дори да погледне Валерка.

Ключът стоеше не както на другите, под изтривалката, а в джоба на висящата на пирона до вратата ватенка. Иван разбра защо се е озовал в стаята на Валерка – явно онези, които го бяха докарали вкъщи, не са могли да отворят.

Всичко в стаята му си беше както преди: на покривката – петно от селюдка; до вратата на шкафа се издигаше малък Кремъл от бутилки, и старайки се с всички сили да изглежда гола, се усмихваше на фотографа голата жена до запорожеца на календара. Иван се просна да спи.

От същия миг, в който главата му докосна поролоновата възглавница, отново започнаха да му се привиждат сънища. Той стоеше на някакъв невероятно висок покрив и гледаше надолу, към разпрострелия се далеч наоколо нощен град, приличаш на куп от гигантски кварцови кристали, осветени отвътре с хиляди оттенъци електрическа светлина, и изобщо не се страхуваше, че ей сега ще го хванат и ще го помъкнат някъде (в Уран-Батор най-високата сграда беше пететажният совком, но той не можеше и да мечтае да погледне някога града от покрива му). После той се озова долу, на широка и светла улица, пълна с весели и безгрижни хора, и дори не съобрази веднага, че всичко става нощем, а наоколо е светло от лампите и витрините. В следващия момент той вече се носеше по висящо на тънки колони шосе в тихо ръмжаща кола, и пред него на таблото присветваха сини, червени, оранжеви цифри и линии, а наоколо в няколко реда летяха коли, между които не бе възможно да се открият и две еднакви. После се озова на маса в ресторант – наоколо седяха няколко души във военни униформи, които той отлично познаваше, а на масата, между неправдоподобните чаши и бутилки, лежаха няколко кутии „Уинстън“.

– А-а-а – зави Иван, събуждайки се, – а-а-а-а...

Странният сън се разсипа и изчезна – когато Иван отвори очи, около него беше познатата стая, и зад черния прозорец привично дрънкаше китара. У него бе останал неясен спомен за изпитаното потресение, а изобщо не помнеше в какво се състоеше то. Но да остане в леглото го

беше страх. Той стана и нервно закри по боядисаните дъски на пода. Трябваше да се заеме с нещо.

„Да не изчистят ли стаята? – помисли той. – Такава свинщина, просто страшно ми става... свинщина... свинство – повтори той няколко пъти за себе си, усещайки как от тази дума нещо вътре в него започва да се надига, – свинство...“

Странното усещане постепенно отмина.

Като се огледа, той реши да започне с бутилките. „Нещо странно беше – припомняше си той, отваряйки прозореца и поглеждайки надолу, в осеяния с болкук двор, – нещо заради акордеона...“

Дворът беше пуст – само в далечния му край, там, където беше люлката и пясъчника, трептяха цигарени огънчета. Децата отдавна се бяха разотиили по домовете и можеше да изхвърля боклука направо долу, на бунището, без да се страхува, че ще осакати някого. Иван метна няколко бутилки през прозореца, мина примерно секунда, и тогава отдолу долетя немислим по своята пронизителност котешки вой, на който незабавно отвърнаха радостни викове откъм люлката и пясъчника.

– Давай, трудяга, в парткома твоята Колонтай! – закрещя оттам пияният глас на Валерка – очевидно бе успял да слезе. Захилиха се някакви жени. – На всички котараци ще устроим първомай за три ЦК! Ще свисти!

– Ще свисти – повтори Иван, – свисти... свинство... винстън...

Изведнъж той се отдръпна от прозореца и се хвана с ръце за главата – стори му се, че са го ударили с дъска по лицето.

– Господи! – прошепна той. – Господи! Как можах да забравя?

Той се хвърли към шкафа, разбута останалите бутилки; те се затъркаляха по пода, няколко се счушиха – и отвори кривата вратичка. Вътре стоеше изтъркан калъф от акордеон; Иван го извади от шкафа, пренесе го на леглото, шракна ключалките, отвори капака и постави длани на грапавата повърхност на предавателя. Една от дланите му се плъзна надясно, мина в другото отделение и напипа студената дръжка на пистолета; другата намери плика с пари и карти.

– Господи – прошепна той още веднъж, – а аз всичко бях забравил, всичко. Ако не ме беше млатнало онова нещо по гърба, така и щях да си пия сега с тях... И утре...

Той стана и още веднъж се разходи из стаята, разрошвайки косата си с длан. После седна на мястото си, придърпа към себе си отворения калъф и включи предавателя, който сякаш отвори срещу него двете си разноцветни очи: зелено и жълто.

IV

На следващата утрин го събуди музика. Като се разсъни, Иван първо усети ужас от мисълта, че е забравил всичко. Скачайки на крака, той се хвърли към шкафа – и въздъхна, убеждавайки се, че помни всичко. Излишен се оказа надрасканият с молив на тапета контролен надпис: **ОЩЕ СУТРИНТА – ПЪРВО ДА ПОСВИРЯ НА АКОРДЕОНА**. Стана му дори малко смешно и срамно от вчерашния страх.

Иван се обърна по гръб, сложи ръце под главата и се втрени в тавана. Откъм прозореца долетя още една вълна от неопределено-духова музика, приличаща на миризма от манджа. С нея се смесиха гъстите и дебели гласове на солистите, прибавящи към мелодията нещо като тлъстина. „Защо ли е музиката?“ – помисли Иван и се сети: днес е празник. Ден на булдозериста. Манифестация, пирожки със зеле и всичко останало – може би ще бъде по-лесно да си тръгне от града в пияната суета, като изпее по пътя към гарата заедно с всички нещо за сбогом до паметника на Бабаясин.

На вратата се почука.

– Ваня! – извика Валерка иззад вратата. – Стана ли, а?

Иван силно измуча нещо, като се постара да не влага в него никакъв смисъл.

– Разбрахме се – отговори Валерка и изтрополи с ботуши по коридора. „На манифестация отива“ – разбра Иван, обърна се към стената и се замисли, гледайки дребните, подобни на циреи, издатини на тапетите.

След известно време в двора утихнаха веселите, празнични звуци на строяването и проверката – стана съвсем тихо, ако не се смятат долиращите понякога до прозореца вълни музика. Иван се надигна от леглото, по военен навик го оправи бързо и старателно и почна да се приготвя. Като облече празничната ватенка с бял нитроцелулозен надпис „Levi's“ и шапката „Adidas“ от изкуствена кожа, той внимателно се огледа в огледалото. Всичко беше сякаш наред, но за всеки случай Иван пусна изпод шапката дълъг рус кичур и залепи за брадата си синтетична люспа от семка, която извади от калъфа на акордеона. „Сега е точно“, помисли си той, хвана калъфа и огледа на прощаване стаята. Шкафа, жената със запорожеца, леглото, масата, празните бутилки. Прощаването се оказа лесно.

Долу, до изхода към улицата, стоеше Валерка. Опрян до стената,

той пушеше; както и Иван, той също беше с празнична ватенка, само че „Wrangler“. Иван не очакваше да го срещне тук, дори трепна.

– Какво – добродушно попита Валерка, – успя ли се?

– Аха – отвърна Иван. – А ти не замина ли с колоната?

– Какви ги дрънкаш, мир на мира ти. Нали сам викна през вратата да те почакам. Съвсем ли си зле, какво?

– Добре съм, майка му работа – неопределено каза Иван. – Къде отиваме сега?

– Къде, къде. При Пьотър. Ще пийнем с нашите.

– Трябва да мирясваме през центъра – каза Иван, – покрай совкома.

– Нищо, не ни е за пръв път.

Иван се помъкна след Валерка по пустата и унила улица. Никой не се виждаше наоколо – само някъде отдалеч се носеше духовата музика, към която сега се прибавиха острите и особено неприятни удари на чинелите, които по-рано се филтрираха от прозореца. Улицата се вля в друга; другата – в трета; музиката ставаше все по-силна и накрая напълно измести от ушите на Иван тътренето на неговите и на Валерка ботуши по асфалта. След поредния ъгъл се показа обшит с червен плат подиум, на който стоеше певец с неправдоподобно румено лице; с ръцете си той правеше движения от себе си към тълпата и въпреки широко отворената си уста се изхитряше някак учудено да се усмихва на факта, че просто ей тъй дарява изкуството си на народа. В същия момент, когато той се показа пред погледа на Иван, долетяха думите на песента:

Мо-я-та стра-на! Сво-бод-на!

Ка-то бом-ба во-до-род-на!

Тук певецът се скри зад следващия ъгъл, и музиката отново се превърна в мътна смес от духови и баритон. Отпред се показа опашката на вървящата към града колона, и Валерка и Иван ускориha крачка, за да я догонят и да се пристроят към нея. Покрай тях минаха навъсеният Осмаков с изтърган на яката шлифер и Алтинина с лентичка на ревера. Те стояха встрани от потока хора, в страничната уличка, до конете, впрегнати в огромен подвижен стенд във формата на булдозер.

Скоро излязоха на площада пред совкома. Паметникът на Сандел, Мундиндел и Бабаясин бе украсен с натежали от дъжда хартиени орхидеи, а на острието на високо вдигнатата над главата на бронзовия Бабаясин сабя беше надянат малък лагер с кукички от външната страна; от тези кукички надолу се спускаха празнични червени ленти. Тях ги

стискаха в левите си ръце двайсет човека от градския актив – всички те бяха с еднакви кафяви мушамени плащове и блестящи от дъжда шапки и вървяха в кръг, отново и отново обикаляйки паметника, така че отгоре, ако имаше кой да погледне оттам, би се видяло нещо като червено-кафяво зъбно колело, бавно въртящо се в самия център на площада. Останалите живи зъбни колела, образувани от хванатите за ръце хора, се привеждаха в движение от главното, а зъбната предавка се символизираше от крепко ръкостискане.

Иван и Валерка тъпчеха на място, очаквайки колоната им да се разтегли в дълга примка, за да мине покрай централната зъбчатка. Наложиха се да чакат дълго – от сутринта ръководството се беше изморило доста и сега се въртеше значително по-бавно.

– Валери – попита Иван, – а защо всичко този път е някак другоаче?

– Че не си чул по радиото, а? Усвършенствали са скоростната кутия. Вече ще имаме нов модел булдозер.

Валерка с опасение потърка с пръст белите букви на ватенката – не се ли размиват. Имаше и такива случаи. Накрая отпред останаха съвсем малко хора, и Иван и Валерка, хванати за ръце и закачени за съседите си, се шумгнаха между две ченгета и се понесоха към центъра на площада.

Ръкостискането мина някак незабележимо, ако не се смята това, че Иван не се досети веднага да прехвърли калъфа от дясната ръка в лявата – заради това той леко се забави пред паметника, но все пак се справи. Той стисна ръка на редактора на „Червен полуразпад“ полковник Кожеуров, а на Валерка се падна мократа черна протеза на завеждащия културата в совкома, която според слуховете носеше нещастие. От това Валерка се разстрои и когато площад Сандел остана назад и хората наоколо отново се събраха в колона, той се обърна назад и размаха юмрук към отминаващата назад сива фасада с огромни червени думи МИР, ТРУД, МАЙ.

Ватенката на Иван бе подгизнала и тежеше, но до Пьотър оставаше съвсем малко път. Милиционери наоколо се срещаха все по-рядко, а пияни – все по-често, но изглеждаше, че това е просто външно изменение на някакво присъствие, общото количество на което си остава същото. Накрая наоколо останаха само покритите с тол парници на булевард Бабаясин, и Иван и Валерка, които доплаваха заедно с тълпата до познатия блок, излязоха от колоната и поеха направо на движението, без да обръщат внимание на свиркането и майните на разпоредителя. Бързо се

добраха до познатия вход и се изкачиха на третия етаж; още на стълбищната площадка до вратата на общежитието, където живееше Пьотър, засмърдя на спирт, и Валерка, напълно забравил зловещата среща на площада, се ухили и бутна Иван по рамото. Общежитието се тресе от музика.

Пьотър отвори вратата и показа през пролуката малката си глава – както винаги изглеждаше, че той е стъпил върху пейка от другата страна на вратата.

– Привет – безизразно каза той.

– Ей че гърми – каза Валерка, влизайки в коридора, – кой трудее така?

– „Ласкавият май“¹ – отвърна Пьотър, вървейки по коридора.

Стаята на Пьотър се отличавахе от Ивановата само по разположението на леглото и шкафа, количеството бутилки на пода и календара на стената – тук голата жена (друга), усмихвайки се, протягаше към стаята чаша с мандаринов сок; нейните боядисани със зелен лак нокти заприличаха на Иван на паднали в чашата и потънали в нея мухи.

Иван седна на леглото, взе от шкафчето някакво списание и го отвори наслуки – от страницата го погледна някакъв стар мускетар с барета. Между Валерка и Пьотър се завърза едносричен разговор, от който Иван изцеждаше с половин ухо само редките цветисти фрази на Валерка.

„В комунизма има здраво, правилно и напълно съгласно с християнството разбиране за живота на всеки човек – пишеше мускетарят – като служене на свръхлична цел, като служене не на самия себе си, а на великото цяло.“

Тези думи някак много гладко се плъзнаха в главата му, дотолкова гладко, че смисълът им остана напълно неясен. Иван почна да се замисля над тях, и изведнъж в стаята стана по-тъмно, и веднага утихна разговорът около масата. Иван вдигна очи. Покрай прозореца минаваше огромният стенд за нагледна агитация – плоският червен шперплатов бульдозер, със старателно нарисувани зъбци на отворения мотор. В него поразяваше и големината, и това, че целият беше направен от един цял лист шперплат, пуснат специално за целта от местната фабрика. Но имаше и някакво странно несъответствие, което Иван забеляза още на манифестацията, когато минаваше покрай стоящия в страничната уличка стенд и се вглеждаше в зелените колела, на които той стоеше – това

1. Название на руска поп-група.

като че ли беше шаши от тежък бомбардировач Ту-720. Тогава той не разбра каква е работата, а сега – очевидно защото през прозореца се виждаше само горната част на агитационната грамада – се досети: кабината на булдозера беше абсолютно празна. Нямаше дори нарисувани стъкла – вместо тях зееха две изрязани квадратни дупки, през които надничаше набъбналото сиво небе.

Булдозерът отмина нататък, и Иван, кимайки с глава на идващите мисли, се задълбочи в списанието, очаквайки момента, когато всички ще се напият до такава степен, че да може незабелязано да се изниже. Статията го увлече.

– ...Какъв чук се мъчиш да изсърпиш оттам?

Иван вдигна очи. Валерка и Пьотър напрегнато го гледаха. Тук той изведнъж разбра, че вече пет минути в стаята цари пълна тишина, и остави списанието.

– Ами много е интересно – каза той, приближавайки за всеки случай ръка към джоба, където лежеше pistolетът. – Философът Бердяев.

– И какво? – попита Пьотър, усмихвайки се странно. – Какво пише?

– Има една страхотна мисъл. За това, че психичният свят на комуниста рязко се дели на царство на светлината и царство на мрака – лагери на Ормузд и Ариман. Това изобщо е манихейски дуализъм, използващ монистична до...

Иван дори не усети удара на табуретката в лицето му – разбра, че са го фраснали именно с табуретката, когато от пода видя как Пьотър с този инструмент в ръка прави бавна крачка към него. Зад Пьотър също така бавно се опитваше да го спре Валерка – и успя. Иван тръсна глава и измъкна от джоба си pistolета. В следващия миг го уцели табуретката, точно метната от Пьотър, pistolетът отлетя в ъгъла, слабо гръмна, и на тавана се появи забележима вдлъбнатина. По пода се посипа мазилка.

– По апашки говори, ударникът – каза Пьотър на объркания Валерка, докато се навеждаше за pistolета. – Аз година и половина съм лежал в пандиза, слушал съм я тая музика. Сега – обърна се той към Иван – ще видиш ти един епифеномен на дехуманизация. С акордеона по трудилника.

Той се протегна към калъфа.

V

– Зависи чия заплата – говореше Иван, притискайки към края на устата си смачкана носна кърпа, – и зависи чия кола. Напразно си мислите, че тук при вас е царството на мрака, а при нас – царството на светлината. При нас също... Разни негри бездомни... СПИН разнасят...

Иван не можеше да си спомни нищо освен разни откъслечи от предаването „Камерата гледа света“, но това бе достатъчно. Валерка и Пьотър слушаха, раззинали усти – и на Иван дори не му се искаше да става от масата. Но вече беше време.

– Ти там им кажи – говореше Валерка, докато Иван обличаше ватенката, – че не сме зли хора. И ние искаме мирно небе над главите. Искаме спокойно да се трудим, децата си да отглеждаме... Става ли?

– Става – отговаряше Иван, докато прибираще пистолета в калъфа с радиостанцията и акуратно щракна никелираните ключалки, – непременно ще им кажа.

– И кажи още – говореше Пьотър, вървейки с него по коридора с еднакви гумени изтривалки пред всяка врата, – че най-важната ни тайна не е в бомбите и в самолетите, а в нас самите.

– Ще им кажа – обеща Иван, – това аз го разбрах.

– Вземи списанието – каза Пьотър на вратата, – да четеш по пътя.

Иван го взе. После се прегърна за сбогом с Пьотър и притихналия Валерка и без да се обръща, излезе в коридора. Зад него щракна вратата. Той се спусна надолу, излезе на улицата и дълбоко си пое въздух, смърдящ на мазут и мокри дъски. В небето нещо алено проблясна – Иван понечи да се хвърли към входа („Нима?“ – мина му през ума), но съобрази, че това е салют.

– Ур-а-а-а! – завикаха нестройно на улицата. – Ур-а-а-а!

– Ура-а-а! – извика Иван.

В небето се взриви нова порция ракети, и всичко отново се освети – жълтите огради, жълтите триетажни блокчета, жълтите ивици дим или мъгла в ниското косматото небе. Някъде отдалеч долетя тревожен и протяжен механичен вой – сякаш нещо огромно и ръждиво-омаслено напомняше за себе си, искайки внимание от хората, а може би – просто поздравявайки ги за празника. После всичко стана зелено.

Иван закричи към гарата.

КРАЙ

© Виктор Пелевин
© 1997 Иван Попов, превод от руски

Виктор Пелевин

Източник: Подкрушието

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1808>]